

*Орленко Ірина Миколаївна,
завідувачка Одеського обласного ресурсного
центру підтримки інклюзивної освіти,
кафедра психології, соціальної роботи
та інклюзивної освіти*

**Методичні рекомендації на 2021-2022 навчальний рік
для педагогічних працівників які працюють в умовах інклюзії, фахівців
інклюзивно-ресурсних центрів
«Соціальні ігри як засіб формування комунікативних компетенцій дітей
в інклюзивному освітньому середовищі»**

Гра виконує широкий спектр соціальних функцій. Основні функції процесу ігрової діяльності - пізнавальна, виховна, компенсаторна і творча - найбільш явно проявляються на трьох рівнях реалізації гри в соціумі: емпіричному, адаптаційний і креативному. Особливо важливою є функція соціалізації: ґрунтуючись на універсальній потреби людини в самоактуалізації, гра виростає з протиріччя між складністю соціальної системи і недостатнім рівнем адаптивності особистості до нових або складних умов даної соціальної системи.

На індивідуальному рівні гра виступає або як процес придбання нового, додаткового екзистенційного досвіду переживання повноти і цілісності життя, або як спосіб програвання життєвих ситуацій; на колективному рівні повторювана ігрова дія виступає ефективним засобом предметного закріплення структур і схем соціального порядку в свідомості дитини.

Гра є комунікативним процесом, ізольованою діяльнісною активністю, за допомогою якої відбувається розширення засобів комунікації на різних рівнях в соціумі. Будучи включеною в ігрові відносини, дитина розкриває в них нові методи своєї діяльності.

Йдеться, перш за все, про соціальні ігри. Унікальними іграми, які сприяють формуванню комунікативних компетенцій, є соціальні ігри Гюнтера Хорна. Гюнтер Хорн провідний в Німеччині дитячий психотерапевт, доцент Інституту Кататимно-імагінативної психотерапії

(Німеччина), творець символдрами дітей та підлітків. Вперше соціальні ігри Гюнтера Хорна (Карлсруе, Німеччина) з'явилися в просторі СНД восени тисячі дев'ятсот дев'яносто сьомого року, коли автор розповів про деякі з них у своєму виступі на Міжнародному симпозиумі з проблем психотерапії та психічних порушень у підлітків в Калузі. Соціальні ігри сприяють розвитку соціального інтелекту у дітей (вміння спілкуватися), а також розвивають емоційну компетенцію: вчать справлятися зі складними переживаннями, розпізнавати свої почуття і почуття партнерів по грі, виражати різні складні емоції (наприклад, агресію) соціально прийнятним засобом. В умовних обставинах гра моделює дійсність, дає можливість дитині переживати відчуття вдачі, успіху, допомагає розкрити свої фізичні, розумові здібності. В ігровій ситуації проявляється особистість дитини.

Саме ці функціональні особливості соціальних ігор дозволили нам використовувати їх для роботи з інклюзивної групою дітей. Інтеграція дитини з особливими освітніми потребами в групу нейротипових однолітків є соціальною адаптацією цієї дитини. Однак, це не тільки входження в дану соціальну групу, це й прийняття норм, правил поведінки, що існують в суспільстві, це й пристосування до вже існуючих умов перебування. У соціальній грі дитина отримує унікальний досвід взаємодії з групою таких не схожих однолітків, при чому в безпечному, контрольованому просторі, в якому вона відчує себе почутою, зрозумілою і прийнятою. Діти з особливими освітніми потребами отримують досвід обов'язкового збереження особистих кордонів, нейротипові діти навчаються бути партнерами, що зруйнує їх патерн взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, і це є основою сприйняття інакшості, різноманіття, формування найважливіших людських цінностей. Цінність соціальних ігор полягає у тому, що в них ніхто нікого не перемагає. Отож, дані ігри сприяють формування толерантного ставлення до іншого, до прийняття різноманіття й засвоєнню соціальних норм.

Так хто ж такий, партнер у соціальній грі?

❖ Розуміє мене і мої сигнали;

- ❖ дає право вибору;
- ❖ не робить примусу і насильства;
- ❖ готовий допомогти мені, якщо я не справляюся;
- ❖ розділяє зі мною почуття, розуміє їх;
- ❖ забезпечує емоційну і фізичну безпеку.

Партнерству потрібно вчити. Саме воно дозволяє обмінюватися ідеями, думками, поглядами, працювати і вчитися в команді. Приймати й віддавати. Пропонувати й приймати. Одним словом, формує соціальний досвід взаємодії з іншими, комунікативні компетенції, що в результаті покращує якість життя кожного з нас. Результатом освоєння дитиною нових форм соціальної взаємодії в ігровій ситуації є зміна дистанції в колі її спілкування. Дистанція з однолітками зменшується, дитина може адекватно спілкуватися, що дозволяє їй розвиватися відповідно до своїх особливостей розвитку і, безумовно, впливає на формування у неї комунікативних компетенцій, а також на формування атмосфери в інклюзивної дитячому середовищі. Під час гри ми приміряємо на собі нові стратегії поведінки, нові ролі, тому вона звільняє нас від сталих моделей. Важливо розвинути та закріпити кожен елемент спільних дій, вдалі прояви наслідування, будь-яку спробу комунікації з боку дитини. Самі по собі ігрові прийоми, навички та якості у дитини не виникають, їх треба цілеспрямовано формувати. Гра може стати дорогою до нового «Я», набагато краще налаштованого на навколишній світ.

.